

Ivan Paližna i teza o nasilnoj smrti kraljice Elizabete Kotromanić (1387.)

Tijekom dinastičkih previranja u Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu, nakon okršaja kod Gorjana (1386.) uslijedila je smrt kraljice Elizabete Kotromanić (1387.), za koju se ne zna je li prirodna ili nasilna. Navod o nasilnoj smrti kraljice Elizabete dala je njena kćer, Marija Anžuvinska, u rujnu 1387. godine. U historiografiji se tijekom vremena kod nekih povjesničara ustalila i neutemeljena teza kako je krivac za nasilnu smrt kraljice Elizabete vranski prior i jedan od pobunjenika protiv legitimne vlasti, Ivan Paližna. Slijedom toga, osnovni je cilj ovoga rada pružiti kritički osvrt na uvriježenu tezu s obzirom na to da postoje izvori koji je dovode u pitanje.

Ključne riječi: Ivan Paližna, Elizabeta Kotromanić, Marija Anžuvinska, Sigismund Luksemburški, fama, Gorjani.

1. Uvod

Vitez reda sv. Ivana Jeruzalemskoga, vranski prior¹ i hrvatski ban Ivan Paližna (? – 1391.) u historiografskim djelima poznat je kao okorjeli buntovnik. O njemu je u historiografiji pisano u više navrata (Pray, 1773; Rački, 1868; Klaić, 1882; 1900; Sakcinski, 1886; Šišić, 1902; 1916; Peričić, 1971; Dobronić, 1984; 2002; Budak, 1989; 2001; Hunyadi, 2010),² o čemu je detaljan i kvalitetan pregled ostavio Hrvoje Gračanin u radu *Ivan Paližna u povijesnim vrelima i historiografiji* (Gračanin, 2011: 237–267). Zametnuvši gotovo sve viteške ideale (usp. Budak, 1989: 68), a prije svega poslušnost³, tijekom dinastičkih

borbi na hrvatskom prijestolju između Karla Dračkoga (1385. – 1386.), Ladislava Napuljskoga (1403. – 1409.) i hrvatskih velikaša s jedne te kraljica Marije (1382. – 1385.; 1386. – 1395.) i Elizabete (regentica 1382. – 1385.), palatina Nikole Gorjanskoga (1375. – 1386.) i Sigismunda Luksemburškoga (1387. – 1437.) s druge strane, Paližna je podržao prvu stranu i iz nepoznatih se razloga pobunio protiv legitimne vlasti, odnosno kraljica Elizabete i Marije, što je kasnije rezultiralo i zarobljavanjem kraljica u okršaju kod Gorjana (1386.).⁴ Dok je starija historiografija (Rački, 1868; Sakcinski, 1886) razloge Paližnine pobune protiv legitimne kraljevske vlasti vidjela prije svega u nesposobnosti ženske vladavine, prijeziru prema palatinu Nikoli Gorjanskom te Paližninoj nespemnosti da se podvrgne svemu tome, novija historiografija (Budak, 1989; 2001; Hunyadi, 2010) smatra kako se Paližna u konačnici ponašao tek kao običan feudalac, stavljaajući osobno koristoljublje u prvi plan (usp. Gračanin, 2011: 263). Isto tako, nakon zarobljavanja kraljica kod Gorjana, pod nepoznatim okolnostima ubrzo umire kraljica Elizabeta. Eduard Peričić smatra da je umrla prirodnom smrću (Peričić, 1971: 267, v. bilj. 126), dok drugi smatraju da je bila ubijena (Rački, 1868: 135–136; Klaić, 1882: 168; 1900: 228; Šišić, 1902: 51–52; 1916: 122). Vijest o zarobljavanju kraljica kod Gorjana sačuvana je u nekoliko izvora (CDH X/3: 312–314, dokument 40; CDH X/4: 293–294, dokument 127; N. Klaić, 2019: 251–252, dokument 174), međutim, posebno je zanimljiv navod kraljice Marije iz rujna 1387. godine, po kojem kraljica oduzima posjede zagrebačkom biskupu Pavlu Horvatu (1379. – 1386.)⁵ jer je ustao protiv njezine vlasti i daruje ih mačvanskom banu Nikoli (II.) Gorjanskom⁶, a navodi i kako su „pred

1 Vranski prior bio je poglavar ivanovaca u Ugarskoj provinciji, a koju su zajedno činile Hrvatska i Ugarska. O funkciji priora vidi više u Kos, 1971: 227–237. O posjedima ivanovaca v. Marković, 2003, 176.

2 Dok je starija historiografija (Rački, 1868; Klaić, 1882; 1900; Sakcinski, 1886; Šišić, 1902; 1916; Peričić, 1971) pišući o Paližni naglasak prvenstveno stavljala na njegovu vojnopolitičku ulogu, novija se (Dobronić, 1984; 2002; Budak, 1989; 2001; Hunyadi, 2010), zbog brojnih dokumenata vezanih uz Paližnu koje je Lelja Dobronić otkrila u Arhivu rodnih vitezova na Malti, prvenstveno koncentrirala na njegovu funkciju unutar reda ivanovaca (usp. Gračanin, 2011: 263). S obzirom da je fama o nasilnoj smrti Elizabete prvenstveno vezana uz Paližninu vojnopolitičku ulogu, u ovom radu temeljitije će se obraditi teze starije historiografije.

3 Viteški redovi ujedinili su dva popularna ideala – *vojnički* i *redovnički*. Dok vojnički podrazumijeva snagu, viteštvo i vještinu, redovnički podrazumijeva čistoću, siromaštvo i poslušnost (usp. Belaj, 2007: 12). O idealu viteštva vidi još Huizinga, 1964: 64–73 i Lopez, 1978: 154–155.

4 O dinastičkim borbama vidi više u Šišić, 1916: 119–126.

5 Biskup Pavao, čini se, u početku je uživao i naklonost kraljica. Naime, u siječnju 1384. godine Ivan Paližna dubičkim je pavlinima oteo posjed Otok u Dubičkoj županiji, na što su se ovi odlučili obratiti kraljici Elizabeti za pomoć. Dubički pavlini Paližnu ujedno tituliraju i „zauzimateljem“ (*occupator*) Dubičke županije, a kraljica Elizabeta, koja je tada boravila u Zagrebu, naložila je upravo zagrebačkom biskupu Pavlu Horvatu istragu stanja, te povratak izgubljenoga posjeda pavlinima ukoliko se utvrdi opravdanost žalbe (Mályusz, 66–67, dokument 10; usp. Gračanin 2011: 244).

6 O lozi Gorjanskih, u kojoj su dvojica Nikole – Stariji i Mlađi – vidi Heka, 2017, 35–46. Palatin Nikola (Stariji) poginuo je u okršaju kod Gorjana, a iako László Heka navodi da je Nikola II. (Mlađi)

njenim očima“ ustanici nasilno smaknuli njenu majku, kraljicu Elizabetu (CDH X/3: 312–314, 316, dokument 40). U dosadašnjim radovima o Paližni, kod nekih autora iznesena je i teza kako je za nasilnu Elizabetinu smrt odgovoran upravo Ivan Paližna (Fortis, 2004: 19; Šišić, 1916: 122; Budak, 1989: 68). Uzevši u obzir dostupne izvore, ovaj rad nastojat će razmotriti spomenutu tezu.

2. Paližnina uloga u smrti?

Alberto Fortis, talijanski putopisac i prirodoslovac, tijekom svojega boravka u Dalmaciji posjetio je i Vranu odnosno nekadašnje sjedište Ugarskoga priorata, a u svom kapitalnom djelu *Put po Dalmaciji* (1774.) iznio je sljedeće: „Tu je (u Vrani, op.) stolovao veliki prior koji je ponekad stjecao toliku moć da je bivao najvažnija ličnost u poslovima kraljevstva. Jedan od tih velikih priora, Ivan Paližna, dotle se svetogrdno osmjelio da je godine 1385. (!) zaslužnjio svoju vladaricu Elizabetu, udovicu ugarskoga kralja Ludovika, i njezinu kćer Mariju; ni to mu nije bilo dosta nego je prvu od njih udavio u nekoj rijeci.“ (Fortis, 2004: 19). Fortis, dakle, u Paližni vidi krivca za Elizabetinu smrt, iako dodatne potkrijepe svojoj tvrdnji nije ostavio.⁷

Eduard Peričić, pišući o Ivanu Paližni u radu *Vranski priori Ivan od Paližne i Petar Berislavić*, u jednom navratu navodi sljedeće: „Većina naših povjesničara smatra da je smrt kraljice Jelisave bila nasilna i to prema odredbi Ivana od Paližne“ (Peričić, 1971: 267). Peričić tu griješi jer od hrvatskih historiografa koji su prije njega pisali o Paližni – Franjo Rački (1868.), Vjekoslav Klaić (1882.; 1900.), Ivan Kukuljević Sakcinski (1886.), Ferdo Šišić (1902.; 1916.) – jedino Šišić u jednom navratu spominje da je po nalogu Paližne Elizabeta ubijena⁸ (1916: 122). Valja napomenuti da Šišić u prvom navratu kad piše o Paližni i ubojstvu kraljice Elizabete, u monografiji *Hrvoje Vukčić Hrvatinić* (1902.), ne implicira da je Elizabeta po nalogu Paližne bila ubijena: „(...) ustaše je dadoše na oči kćeri

bio mačvanskim banom 1432., 1438.–1439. i 1447. (Heka, 2017: 39), Nikola II. bio je mačvanskim banom već i 1387.

7 Ovaj Fortisov navod o Paližni kao krivcu možda je zanimljiviji od ostalih – naime, Fortisova knjiga izdana je 1774. godine, a tek je godinu dana ranije (1773.) izišlo djelo *Dissertatio de prioratu Auranae* Györgyja (Jurja) Praya, mađarskoga isusovca koji je o Paližni prvi temeljitije pisao. U poglavlju posvećenom Ivanu Paližni, (1773: 20–32), Pray navodi da je Paližna držao kraljice Mariju i Elizabetu zarobljene u Novigradu, gdje je onda Elizabeta umrla ili bila ubijena, ali ne implicira Paližnu kao krivca (usp. 1773: 27). Slijedom toga, postavlja se pitanje otkud je Fortis došao do pretpostavke prema kojoj je Paližna krivac za Elizabetinu smrt?

8 Stav Račkoga i Klaića već je naveden ranije u radu, a Kukuljević Sakcinski pitanje prirodne ili nasilne smrti ostavlja otvorenim (usp. Sakcinski, 1886: 70).

joj kraljice Marije, kako nam ona to sama pripovijeda, na najokrutniji način zadaviti, a onda je mrtvu tajno prenijeti u Zadar, gdje bude oko 9. februara (1387. op.) u crkvi sv. Krševana sahranjena“ (Šišić, 1902: 51). Prema toj verziji priče Elizabetu nije, dakle, smaknuo Paližna, već ustanici. I doista, u izvoru na kojega se Šišić poziva (Šišić, 1902: 251, bilj. 95) a to je spomenuti navod kraljice Marije iz rujna 1387. godine, nigdje se ne spominje da je Elizabetu Paližna dao smaknuti, već ustanici („... et tandem antefatam dive memorie Illustrem Dominam Elizabeth reginam matrem nostra in dicto Castro Wywar⁹ vocato, inopinabili austeræ necis interitu ferientes, nobis cernentibus immaniter iugularunt“; CDH X/3: 316, dokument 40). U tom navodu kraljice Marije samo se u jednom navratu spominje Ivan Paližna – u kontekstu zarobljavanja kraljica kod Gorjana (CDH X/3: 314, dokument 40). Na drugim mjestima više se ne spominje njegovo ime. Međutim, u *Pregledu povijesti hrvatskog naroda* (1916.), Šišić kao krivca za Elizabetinu smrt navodi upravo Paližnu, iako ni on nije ostavio reference kojom bi svoju tvrdnju i potkrijepio: „Potom otpreme obje kraljice u Novigrad na moru (nedaleko od Nina). Ovdje dade čuvar njihov Ivan od Paližne, još od kralja Karla II. imenovani ban hrvatski, oko polovice januara 1387. kraljicu Jelisavetu naoči njezine kćeri Marije udaviti, bez sumnje na želju napuljskoga dvora, dok Mariji kao nedužnoj mladoj ženi poštediše život.“ (Šišić, 1916: 122). Činjenica da ovaj navod Šišić nije potkrijepio referencom indicira da se radi o njegovoj gruboj pretpostavci.

Neven Budak u radu *Ivan od Paližne, prior vranski, vitez Sv. Ivana* prvenstveno se bavio rekonstrukcijom Paližnina rodoslovlja i Paližninom djelatnošću u Italiji 70-ih godina 14. st., međutim, i on na jednom mjestu usputno navodi kako je Paližna „čak i sudjelovao u ubojstvu Elizabete“, iako ni on nije ostavio referencu čime bi svoju tvrdnju potkrijepio (Budak, 1989: 68). Ipak, njegov rad zorno pokazuje koliko se ta teza dugo zadržala u historiografiji, a to je utoliko značajnije i iz razloga što je Peričić (1971.) još prije Budaka pokušao opovrgnuti tu tezu, o čemu će kasnije biti više riječi.

Postoje i neki navodi prema kojima je kraljicu Elizabetu ban Ivan (iš) Horvat (1375. – 1381.) osobno dao ubiti, nakon čega mu se kraljica Marija zaklela osvetom kad iziđe na slobodu (v. Šišić, 1902: 251, bilj. 95). U *Ugarskoj kronici* Jánosa (Ivana) Thuróczyja (Turčanskog) (o. 1435. – 1490.), koja opisuje okršaj kod Gorjana, navodi se i kako se Elizabetina smrt dogodila neposredno nakon toga okršaja. Međutim, ne da se ime Ivana Paližne ne spominje u kontekstu ubojstva Elizabete, ne spominje se uopće pa ni u kontekstu zarobljavanja kraljica. Umjesto toga, spominje se jedino ime bana Ivana Horvata koji je

9 Novigrad, nedaleko od Nina.

kod Gorjana predvodio napad iz zasjede (N. Klaić, 2019: 251–252, dokument 174). U vezi Elizabetine smrti navodi se sljedeće: „(...) Pa kad je kraljica (Elizabeta, op.) htjela dalje da govori, okrene joj (ban Ivan Horvat, op.) leđa. A kad noć spuštajući se onoga dana svijetlo odagna i sve tamom prekrije, uzmu (ustanici, op.) kraljicu Jelisavetu, začepi joj usta i utope u dubokoj vodi rijeke Bosuta. Kad napokon zora navijesti skoro rođenje sunca, s kojega zabijeli dan, brzo se dignu, uzdom krenu konje put Hrvatske i hiteći prijeđu amo s mlađom kraljicom kao zarobljenicom.“ (N. Klaić, 2019: 252, dokument 174). Iako ovakav navod *Ugarske kronike* ostavlja prostora mogućnosti kako je ban Ivan Horvat odgovoran za Elizabetinu smrt, zaključiti iz ovoga da je ban Ivan Horvat odgovoran značilo bi napraviti svojevrstnu nadinterpretaciju izvora, a takvo nešto slično je već čini se, kao što je bilo prikazano, samo na drugom dokumentu, napravio Šišić. Osim toga, pored činjenice što je kod Thuróczyja prisutna velika razina subjektiviteta (Hrvate, primjerice, etiketira „divljima“ i onima koji „ne znaju za poštovanje“, a za Nikolu Gorjanskoga, koji je kod Gorjana poginuo, navodi da se junački borio, lomeći „poput trstike“ strelice koje su se zabile u njega; N. Klaić, 2019: 252, dokument 174), njegov navod o odvođenju kraljice Marije razilazi se i s jednim drugim izvorom – navodom kralja Sigismunda iz studenoga 1387. godine (CDH X/1: 355–358, dokument 199). Sigismund navodi kako je Paližna obje kraljice redom odveo prvo u Ivanić i Gumnik (tj. Bosiljevo), a zatim u Novigrad na moru (CDH X/1: 357, dokument 199). Kod Thuróczyja u *Ugarskoj kronici* je, kao što se moglo vidjeti, samo kraljica Marija odvedena, i to nakon smrti Elizabete. Također, ne zna se onda ni gdje je Elizabeta umrla – Šišić, primjerice, navodi da je ubijena u Novigradu (1902: 51; 1916: 122), a prema navodu Thuróczyja, što se isto moglo vidjeti, utopljena je u rijeci Bosut u Slavoniji. Osim što Sigismund u spomenutom izvoru iz studenoga 1387. godine navodi da je kraljica Marija bila naposljetku odvedena u Novigrad, zaderski patricij i kroničar Paulus de Paulo (Pavao Pavlović) (o. 1338 – 1416.), koji je informacije o kojima piše doznavao iz prve ruke, navodi da je kraljica Marija iz Novigrada oslobođena u lipnju 1387. godine (v. Gračanin, 2011: 245). Uzimajući u obzir činjenicu da je kraljica Marija zatočeništvo provela u Novigradu, za što postoji potvrda dvaju različitih izvora (Sigismund, de Paulo), kao i onu da je Thuróczy živio mnogo kasnije (gotovo pola stoljeća) nego li su se spomenuti događaji o kojima piše dogodili (okršaj kod Gorjana, smrt Elizabete), vjerojatnija je mogućnost da je u Novigrad onda i Elizabeta prvo bila odvedena, gdje je onda bila ubijena (ili umrla prirodnom smrću) umjesto u rijeci Bosut (Thuróczy).

Pored toga što navodi kraljice Marije te *Ugarske kronike* ne impliciraju kako je Paližna dao ubiti Elizabetu,

postoje još dva izvora u kojima se spominju Ivan Paližna i ubojstvo Elizabete – jedan je navod spomenutoga de Paula iz siječnja 1397. godine (v. Gračanin, 2011: 248), a drugi isprava Sigismunda iz 1404. godine (CDH X/4: 293–294, dokument 127). U ispravi iz 1404. godine, Sigismund daruje mačvanskom banu Ivanu Morovićkom (de Maróth) posjede vjerolomnika koji su sudjelovali u pobuni protiv kralja, a u toj pobuni spominje se i Ivan Paližna kao „poznati izdajnik“ (*notorius infidelis*), koji je zajedno s banom Ivanom Horvatom zarobio kraljice nedaleko od Gorjana (CDH X/4: 294, dokument 127). Spominje se i da je u zatočeništvu kraljica Elizabeta bila ubijena, ali opet, nigdje se izričito ne navodi Paližna kao krivac (usp. CDH X/4: 294, dokument 127). Puno zanimljiviji izvor je onaj navod de Paula iz 1397. godine, u kojem se navodi da su izaslanici kralja Sigismunda – krbavski knezovi i podban Pavao Mihaljević – stigli u Zadar radi istrage¹⁰ o krivcima za smrt kraljice Elizabete, ali i sudionicima pobune protiv vladara, prije svega onih koji su podržavali Ivana Paližnu i bana Ivana (Horvata) (Gračanin, 2011: 248). Ne zna se zašto je došlo do istrage niti se u tom navodu de Paula Paližna izričito ne navodi kao krivac za ubojstvo Elizabete.

Eduard Peričić, a o čemu je već bilo riječi u ovom radu, pokušao je pokazati kako Elizabetina smrt nije bila niti nasilna, i to prije Budaka (1989.) koji navodi da jest. Iako se ne zna ni kada je točno Elizabeta umrla, već se pretpostavlja da je to bilo početkom siječnja 1387. godine, budući da je glas o njevoj smrti u Novigrad stigao 16. siječnja (usp. Šišić, 1902: 51 i Rački, 1868: 135), Peričić je zamijetio kako se 22. ožujka 1387. u Veneciji još ništa ne zna o njevoj smrti, budući da se istoga dana određuje poslanik „serenissimarum dominarum reginarum Hungariae“ (Ljubić IV: 232, dokument 333), te da se u Budimu tek sredinom travnja pouzdano znalo kako Elizabeta više nije na životu (v. Peričić, 1971: 267, bilj. 126). Peričić drži kako postoji mogućnost da su upravo ovako kasno dobivene vijesti pogodovala fami o nasilnoj smrti, koju će Marija proširiti s određenim političkim ciljem (Peričić, 1971: 267, bilj. 126). Svoju tezu Peričić je potkrijepio i time što spomenuti de Paulo navodi da je Elizabeta umrla prirodnom smrću (usp. Šišić, 1902: 51, 251, bilj. 94 i Peričić, 1971: 267, bilj. 124), a prema Peričiću, de Paulo „je bio najbliži događajima i k tome vjeran ugarskoj kruni“ (Peričić, 1971: 267, bilj. 126). Hrvoje Gračanin, iznijevši pregled povijesnih izvora i radova o Paližni, u konačnici je zaključio kako se danas s velikom sigurnošću može

10 Inače, istraga o Elizabetinu ubojstvu započela je, čini se, još 1396. godine, kada je taj zadatak dobio kanonik Leonardo Kardinalski iz Pesara, osoba velikoga povjerenja kralja Sigismunda (usp. Jerković, 2018: 255; Strčić, 2007: 189). Koncem 14. st. Leonardo je držao tri kaptolske časti među kojima i zagrebački kanonikat, te naposljetku bio i senjskim biskupom (Jerković, 2018: 255).

ustvrditi da Paližna nije snosio izravnu odgovornost za Elizabetinu smrt¹¹, a u tom je zaključku, čini se, uzeo i Peričićevo mišljenje u obzir (usp. Gračanin, 2011: 257, 263). Možda bi precizniji zaključak ipak bio – na temelju dostupnih izvora, danas nije moguće potvrditi Paližninu izravnu odgovornost za Elizabetinu smrt.

3. Elizabetina smrt – nejasnoće koje ostaju

Iako informacije iz dostupnih izvora ne upućuju na izravnu odgovornost Paližne za umorstvo kraljice Elizabete, mnogo je teže dati odgovor na pitanje je li Elizabetina smrt prirodna ili nasilna. De Paulova tvrdnja o nenasilnoj smrti kraljice Elizabete svakako je relevantna, no ona sama po sebi ne pobija i suprotne tvrdnje. Bez konkretnijih dokaza, kako je uopće moguće utvrditi je li de Paulo pouzdano znao što se dogodilo, s obzirom na to da drugi suvremenici, poput kraljice Marije, navode drukčije? Prihvati li se bar kao mogućnost prirodna smrt kraljice Elizabete, otvara se onda i čitav niz novih pitanja o motivima koji su nagnali kraljicu Mariju da priču o nasilnoj smrti svoje majke upotrijebi u političke svrhe. A to opet onda nije moguće argumentirati bez izravnijih zapisa u izvorima.

4. Zaključak

Uvidom u dostupne izvore, ovaj rad nastojao je propitati Paližninu ulogu u ubojstvu kraljice Elizabete Kotromanić. Iako na temelju dostupnih izvora danas nije moguće utvrditi Paližninu izravnu odgovornost za Elizabetinu smrt, uz Elizabetinu smrt vezuju se još brojne nejasnoće. Nije jasno je li njena smrt bila prirodna ili nasilna, a ako je bila i prirodna, koji bi politički motivi nagnali kraljicu Mariju da glasinu o nasilnoj smrti svoje majke proširi s određenim političkim ciljem (Peričić)? „Fama“ o nasilnoj smrti ostaje, stoga, zanimljiva, ali još nerazriješena povijesna tema. U ovom radu neizravno se nastojalo prikazati i kako što preciznije pristupiti interpretaciji srednjovjekovnih izvora – ukoliko izvor poimenično izričito ne implicira nečiju odgovornost (konkretno, Paližne za Elizabetinu smrt), radije onda problem ostaviti otvorenim nego li različitim nadinterpretacijama doći do dalekosežnoga zaključka (dakle, ništa više od onoga što u izvoru piše). Kod srednjovjekovnih izvora valja biti posebno oprezan jer oni obično ne otkrivaju mnogo podataka, a malo podataka ostavlja onda prostora i brojnim pitanjima, konstrukcijama i alternativnim tumačenjima.

Summary

John of Palisna and the Thesis on the Violent Death of Queen Elizabeth Kotromanić

During the dynastic turmoil in the Croatian-Hungarian Kingdom, the clash near Gorjani (1386) was followed by the death of Queen Elizabeth of Bosnia (Kotromanić) (1387), for which it is not known whether it was natural or violent. The allegation of the violent death of Queen Elizabeth was provided by her daughter, Maria of Anjou, in September 1387. Over time, the unfounded thesis that the culprit for the violent death of Queen Elizabeth was the prior of the monastery in Vrana and one of the rebels against the legitimate rule, John Palisna (Paližna), was constructed by some historians. The main aim of this paper is to provide a critical review of the established thesis given that there are sources that call it into question.

Keywords: John Palisna, Elizabeth of Bosnia, Maria of Anjou, Sigismund of Luxemburg, rumour, Gorjani

11 Vidi i Hunyadi, 2010: 63.

Literatura i kratice

a) Objavljeni izvori

1. CDH: Fejér, György, 1829. – 1844. *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, sv. X/1 (1834.), sv. X/3 (1838.), sv. X/4 (1841.), Typographia Regiae Universitatis Ungaricae, Budim.
2. Klaić, Nada, 2019. *Izvori za hrvatsku povijest do 1526. godine*, Fortuna, Zagreb.
3. Ljubić: Ljubić, Šime, 1874. *Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, sv. IV, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb.
4. Mályusz, Elemér, 1930. *A szlavóniai és horvátországi középkori pálos kolostorok oklevelei az Országos Levéltárban: ötödik közlemény*, u: *Levéltári közlemények*, sv. 8/1–2, Kiadja a Magy. kir. orszagos leveltar, Budimpešta, str. 65–111.

b) Sekundarna literatura

1. Belaj, Juraj, 2007. *Templari i ivanovci na zemlji svetoga Martina*, Pučko otvoreno učilište, Dugo Selo.
2. Budak, Neven, 1989. *Ivan od Paližne, prior vranski, vitez reda Sv. Ivana*, Historijski zbornik, sv. 42, br. 1, str. 57–70.
3. Budak, Neven, 2001. *John of Palisna, the Hospitaller Prior of Vrana*, u: *The Crusades and the Military Orders. Expanding the Frontiers of Medieval Latin Christianity*, Zsolt Hunyadi i József Laszlovsky (ur.), [CEU Medievalia 1], Department of Medieval Studies Central European University, Budimpešta, str. 283–290.
4. Dobronić, Lelja, 1984. *Viteški redovi. Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, [Analecta Croatica Christiana 18], Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
5. Dobronić, Lelja, 2002. *Templari i ivanovci u Hrvatskoj*, Dom i svijet, Zagreb.
6. Fortis, Alberto, 2004. *Put po Dalmaciji* (prir. Josip Bratulić), Marjan tisak, Split.
7. Gračanin, Hrvoje, 2011. *Ivan Paližna u povijesnim vrelima i historiografiji*, Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, sv. 4, str. 237–267.
8. Heka, László, 2017. *Ugarski palatin Nikola II. Gorjanski u hrvatsko ugarskoj povijesti (palatinska loza Gorjanskih)*, Cris: Časopis Povijesnog društva Križevci, sv. 19, br. 1, str. 35–46.
9. Huizinga, Johan, 1964. *Jesen srednjeg vijeka*, Matica hrvatska, Zagreb.
10. Hunyadi, Zsolt, 2010. *The Hospitallers in the Medieval Kingdom of Hungary c. 1150-1387.*, [CEU Medievalia 13], Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia

Munkaközösség METEM, Department of Medieval Studies Central European University, Budimpešta.

11. Jerković, Marko, 2018. *Zagrebački kanonici u 14. stoljeću. Institucionalna i društvena povijest katedralne zajednice*, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
12. Klaić, Vjekoslav, 1882. *Poviest Bosne do propasti kraljevstva*, autorova naklada, Zagreb.
13. Klaić, Vjekoslav, 1900. *Povjest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, sv. 2, Knjižara Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch), Zagreb.
14. Kos, Lucijan, 1971. *Prior vranski i njegove funkcije u našoj pravnoj povijesti*, Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, sv. 18, str. 227–237.
15. Lopez, Roberto, 1978. *Rođenje Europe*, Školska knjiga, Zagreb.
16. Marković, Mirko, 2003. *Hrvatsko plemstvo, svećenstvo i redovništvo*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb.
17. Peričić, Eduard, 1971. *Vranski priori Ivan od Paližne i Petar Berislavić*, Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, sv. 18, str. 239–321.
18. Pray, Georgius, 1773. *Dissertatio historico-critica de Prioratu Auranae*, Typis Josephi Kurzböck, Beč.
19. Rački, Franjo, 1868. *Pokret na slavenskom jugu koncem XIV i početkom XV stoljeća*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, sv. 2, str. 68–160.
20. Sakcinski: Kukuljević Sakcinski, Ivan, 1886. *Priorat vranski sa vitezovi templari i hospitalci sv. Ivana u Hrvatskoj*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, sv. 81, str. 1–80.
21. Strčić, Petar, 2007. *Prilog o Senju u 13. i 14. st. za uspona knezova Krčkih, načelnika i knezova Senjskih*, *Senjski zbornik*, sv. 34, 2007, str. 161–195.
22. Šišić, Ferdo, 1902. *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350.-1416.)*, Matica hrvatska, Zagreb.
23. Šišić, Ferdo, 1916. *Pregled povijesti hrvatskoga naroda. Od najstarijih dana do godine 1873*, Matica hrvatska, Zagreb